

ENKELE ERVARINGEN MET LARIX LEPTOLEPIS

door

J. L. W. BLOKHUIS.

In den laatsten tijd wordt een steeds grootere uitbreiding aan den aanplant van den Jap. lariks gegeven. Wat Drenthe betreft, kan men aannemen, dat deze houtsoort een belangrijke plaats bij de bebossching van heidegronden gaat innemen. Het is daarom wel van belang enkele ervaringen, met deze boomsoort in Drenthe opgedaan, mede te deelen.

De tot nu toe verkregen resultaten wettigen een belangrijke uitbreiding, vooral tegenover de groote tegenslagen die de grovedennenbeplantingen telkenjare weer geven.

Daar de ervaringen met den Japanschen lariks over 't algemeen een voor den boschbouw slechts korten tijdsduur omvatten, moet men op alle verschijnselen goed letten en vandaar dat niet zonder een gevoel van ongerustheid een paar jaar geleden een plaatselijk kwijnen en afsterven in den lariks moest worden geconstateerd. Het betroffende in 1925 en 1927 aangelegde beplantingen, gemengd met witten els als drijfhout en wel die op oud bouwland, op voormalige heide waarop alleen één jaar haver was geteeld en op een terrein waar alleen lupinenvoorbouw was toegepast.

Verschillende lariksen liepen in het voorjaar heel weinig uit en bleven talmen, enkele kregen verdroogde naalden, andere bleven groen maar groeiden heel langzaam. De meeste planten waren de vorige jaren nog krachtig gegroeid, zoodat men kon spreken van een vrij plotselinge stagnatie. Uiterlijke bijzonderheden van zwamaantasting waren op de bovengrondsche deelen niet te constateeren, bij het voorzichtig losgraven der wortels bleken vele fijnere wortels en haarwortels geheel te zijn afgestorven, terwijl de bovineinden der wortels, dus nabij den wortelhals, vaak nog geheel gezond waren. De wortels lagen zeer oppervlakkig in den bovengrond.

De bodemvegetatie was overal zeer rijkelijk (grassen, lupinen, epilobium). Het vermoeden werd gewekt, dat het afsterven werd veroorzaakt door verdroging van de wortels. In het voorjaar heeft de lariks veel vocht nodig, doch de grassen en kruidachtige gewassen beginnen zich dan sterk te ontwikkelen en zijn den boom in ontwikkeling voor.

In den loop van den zomer 1932 konden de lariksen zich gedeeltelijk herstellen, enkele plaatsen werden bovendien omgeplagd.

In dit voorjaar, dat zooals bekend, erg droog was, stonden de jonge boomen weer weinig fleurig en ook op enkele andere plaatsen, die tot nu toe gezond waren, kwamen weer kwijnende en stervende planten voor. Bijzonder leerzaam was een afdeeling in de boschwachterij „Gees”, beplant in 1930 met Jap. lariks en witten els gemengd, bezaaid met inlandsche eikels. Een gedeelte van deze afdeeling was beteeld geweest met haver en een ander gedeelte alleen met lupinen. In het voormalige haverland is de ontwikkeling van overblijvende lupinen en epilobium veel krachtiger, dan in het voormalige lupinenland. In dit laatste kwam plaatselijk weer heide te voorschijn. Het verschil tusschen het lupinen- en haverland bestaat hierin, dat de haver 2000 kg kalkmergel, 1000 kg slakkemeel, 400 kg kalizout 40 %, alsmede 50 kg kopersulfaat (alles per ha) ontving, daarentegen het lupinenland alleen 600 kg slakkemeel en 200 kg kalizout.

De afstervende lariksen trof men nu uitsluitend aan in het haverland en geen enkele in het lupinenland.

- Merkwaardig, was voorts de ontdekking, dat door het omplaggen van de vegetatie in de kwijnende lariksen in de boschwachterij „Emmen” deze zich in dezen zomer krachtig konden herstellen. Bij het uitgraven van enkele lariksen, die verleden jaar als kwijnend waren gemerkt, bleken de ingekorte wortels heel veel nieuwe haarwortels te hebben gemaakt. Het herstellingsvermogen van lariksen blijkt dus zeer groot te zijn.

- Bovengenoemd verschijnsel leert naar mijn meening, dat een al te krachtige groei van grassen en kruidachtige gewassen nadeelig kan zijn voor den lariks. Bij bebossching van tot onkruid-vegetatie geneigde gronden behoort men de beplanting zoo dicht te zetten, dat spoedige sluiting volgt, b.v. door geringen afstand van den lariks onderling (1.25 m afstand) of door menging met houtsoorten, die den grond bedekken (inlandsche of Amerikaansche eik, *Prunus serotina* en witte els).

Een ander verschijnsel, dat dit jaar meer dan vorige jaren de aandacht trok, is de vreterij van de rupsen van de bladwesp *Nematis laricis*. Reeds enkele jaren verschijnt hier en daar het kleine groene rupsje, zonder groote schade aan te richten. Dit jaar is echter een oppervlakte van ongeveer 15 ha, geplant in 1928, in de boschwachterij „Odoorn” (vak 18 en 19 blok Exloo), zoo ernstig aangetast, dat enkele boompjes afsterven. De eindloten, die vorige jaren 70—100 cm bedrogen, waren nu 5 tot 10 cm. Tot onze geruststelling waren in het najaar slechts weinige cocons met larven onder het naaldendek bij den stam aanwezig, zoodat we verwachten, dat het volgend jaar de plaag verminderd zal zijn.

Zijn nu de gemelde verschijnselen van dien aard, dat we tegen uitbreiding van den Jap. lariks moeten waarschuwen?

Naar mijn meening behoeft geen wijziging in de opvatting te komen om den Jap. lariks een flink aandeel in de bebosching te geven. Tegenover kleine tegenslagen staan talloze voorbeelden van gunstige ontwikkeling. We kunnen gerust constateeren, dat de Jap. lariks „meevalt”. Zelfs zonder een bijzondere voorbereiding, hetzij van lupinenvoorbouw of kunstmestgift, ontwikkelt deze boomsoort zich zeer bevredigend. Groepen Jap. lariks (25—50 stuks) in grovedennensbeplanting van 11 jaar oud in de boschwachterij Emmen steken 4 m boven den groveden uit (lengte lariks 7 m, lengte groveden 3 m).

In de boschwachterij Odoorn zijn slechte 10-jarige dennensbeplantingen enkele jaren na den aanleg met fijnspar, Douglas en Jap. lariks aangevuld. 't Is wederom de lariks, die ver boven de dennen uitsteekt en een gezonden krachtigen groei laat zien, de Douglas komt sporadisch voor en de fijnspar is nog klein en nietig!

De Jap. lariks heeft echter in zijn jeugd geen gunstigen invloed op den bodem, zooals men aanvankelijk heeft gemeend. Bij gesloten opstanden hoopen de naalden zich tot een dichte onverteerbare laag op, waaronder de grond hard en vast blijft. In gemengde beplanting met inl. eik b.v. is de toestand dadelijk gunstig.

In Drenthe worden de lariksbeplantingen bijna steeds gemengd met inl. en Am. eik, al of niet met een scherm van witten els, berk en *Prunus serotina*.

Waar de lariks krachtig groeit en tot sluiting komt, is het gevaar groot, dat de geschuwde menging, althans met eik, verloren gaat. De schaduw is zoo dicht, dat de eik snel afsterft. Dit komt voor bij een plantafstand van den lariks van 1.25×1.25 m. Het is dus beslist noodzakelijk onder deze omstandigheden flink in te grijpen en zelfs beplantingen van 7 à 8 jaar oud reeds te dunnen.

Is de beplanting ruim, b.v. 1.25×2.50 m of 2.50×2.50 m met tusschenbeplanting van berk of els, dan kan de eik zich beter handhaven en kan iets later worden gedund. Men zij echter steeds op zijn hoede want de krachtige groei geeft ook snelle wijzigingen, die onherstelbare schade aan den opbouw van de opstanden kunnen aanbrengen.

Voorts wil ik nog even wijzen op de gevoeligheid van den Jap. lariks voor den wind.

Tenslotte nog een enkel woord naar aanleiding van het artikel van Dr. A. A. C. Sprangers („Over den *larix*” *Boschbouw Tijdschrift* Sept. '33). Ik ben het met hem niet eens om thans reeds te gaan waarschuwen tegen den aanplant van dezen Japanner, op grond van het feit, dat de boschbouwliteratuur zoo weinig eensluidend oordeelt over de eigenschappen van dezen boom. Op bijna elk gebied ten aanzien van boschbouwkundige vraagstukken loopen de mee-

ningen uiteen. Het feit van elkaar tegensprekende gegevens leert ons, dat de beschrijving van de feiten zeer onvolledig is. Het zijn juist allerlei begeleidende omstandigheden, die van grooteren of kleineren invloed kunnen zijn. Zelfs in een land als het onze loopen de meeningen over den groveden ver uiteen. In Noordbrabant niets dan lof en in Drenthe groote afkeuring. Waar de verschijnselen op een zoo klein gebied uiteen loopen, daar blijkt juist, dat de studie van de locale verschijnselen van zoo'n groot belang is. In dit verband mag wel terloops worden opgemerkt, dat een boschbouwproefstation zich speciaal met dergelijke verschijnselen heeft bezig te houden en dat het daarom zeer te betreuren is, dat een dergelijke instelling is opgeheven.

Het aantal voorbeelden over tegenovergestelde meeningen in den boschbouw is legio. Vergelijk de eigenschap van den beuk; in Zuid-Duitschland heet hij de „Pflagemutter des Bestandes,” in ons land is hij berucht wegens zijn ongunstigen invloed op den bodem.

Neen, indien men zich geroepen gevoelt om te waarschuwen tegen den aanplant van den Japanschen lariks, dan moet men dit doen met voorbeelden over mislukkingen op grooten schaal. Ik ben het meer eens met B. Stoffel in no. 10 (jrg. 1933) van dit tijdschrift, die zich, m.i. ook terecht, afvraagt met welk recht men in deze moet blijven waarschuwen. Men kan toch niet spreken van een voorbarigen en zonder voldoende gegevens gefundeerden aanplant. De heidebebossching in Drenthe is inderdaad, wat het gebruik van exoten betreft, aarzelend begonnen. Verreweg de grootste plaats werd gegeven aan den groveden. Welke tastbare resultaten zijn nu na ongeveer 15—20 jaren verkregen? Ruïnes van dennenbeplantingen, naast krachtig groeienden Jap. lariks, fijnspar, sitkaspar, Douglas, eik. Meermalen moet de verzuchting ons van het hart: had men maar meer gedurfd!

Met heel wat meer recht dan Sprangers waarschuwt tegen Jap. lariks, mogen wij ernstig waarschuwen tegen den groveden, althans in Drenthe. Ter verduidelijking moge ik enkele cijfers noemen: een beplanting van Jap. lariks van 1916 had in 1932 een inhoud van 100 m³ per ha, een daaraan grenzende grovedennenbeplanting van 1915 heeft niet meer dan 30 m³ per ha. Het hout van eerstgenoemde soort bracht in 1932 f 15.— per m³ op, dat van laatstgenoemde f 5.—

Indien men uitschakelt de hooge humus-arme en de lage veenachtige gronden, dan kan men overal met succes lariks planten of zaaien. Men vergelijke de methoden omschreven door J. J. M. Jansen, Tijdsch. Ned. Heide Mij. 1928.

Ik wil hieraan toevoegen, dat verleden jaar in de boschwachterij Hardenberg met succes grovedennenbeplantingen met Jap. lariks zijn aangelegd en wel $\frac{1}{4}$ eenjarige lariks

en $\frac{3}{4}$ tweejarigen groveden (alsmede 3 hl eikels per ha). Een dergelijke beplanting is niet duurder dan een dennenbeplanting.

Tenslotte zij vermeld, dat bezaaiingen met Jap. lariks makkelijk tot stand komen. 1—2 kg per ha is voldoende, b.v. met eikels en eventueele andere zaden en toevoeging van 3—500 kg slakkenmeel.

Een zwak punt in mijn verdediging van den lariks is de betrekkelijk jeugdige leeftijd, waarin onze beplantingen verkeeren. Inderdaad is het niet uitgesloten, dat een groei-stagnatie vroeg of laat intreedt. Doch daarom lijkt het mij onder alle omstandigheden de veiligste weg alle Jap. lariks beplantingen te mengen en de verpleging en dunning zoo te leiden, dat de menging in stand blijft. Het instandhouden van gemengd bosch is een moeilijke taak. Al te vaak laat men zich verleiden door een krachtigen groei van één soort en legt zich bij den nieuwen toestand gemakkelijk neer met de opmerking, dat de natuur wel uitwijst wie overwinnaar is. Met den grootsten nadruk moet worden gezegd, dat deze redeneering niet opgaat. Juist in de verpleging ligt een zeer belangrijke taak. Daardoor verheft zich de boschbouw uit het handwerk der leeken tot dat der deskundigen.

UIT DE DAGBLADEN.

Algemeen Handelsblad 29 October 1933.

HOE DE HOUTVESTER MOET GROETEN.

Rechterhand op ooghoogte en „Weidmanns-Heil!”

BERLIJN, 28 Oct. (W.B.). De Pruisische minister-president heeft bepaald, dat ook ambtenaren in uniform van de houtvesterij, wanneer zij in dienst zijn den „Duitschen groet” moeten brengen door het opheffen der rechterhand tot de hoogte van het oog.

Daarbij moeten „om de schoone, sedert oude tijden bij de Deutsche jacht gebruikelijke zede te handhaven, de woorden „Weidmanns-Heil!” worden gebruikt”, aldus het besluit.

De bepaling, dat houtvesterijambtenaren door het brengen van de rechterhand aan het hoofddeksel moeten groeten, wordt opgeheven.

Opdat de innerlijke verbondenheid, zoo zegt het besluit verder, met de nationale-organisaties ook naar buiten tot uitdrukking kome, moeten de houtvesterijambtenaren met de leden dier organisaties den groet wisselen. De jongste moet het eerst groeten. Overigens wordt de uitvoering van het voorschrift aan het tactgevoel van ieder afzonderlijk overgelaten.
